

ПІДПРИЄМНИЦЬКА ТА ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНЦІВ ДІАСПОРИ В США ТА КАНАДІ У XX – XXI СТ.

Віта **Анатоліївна** **Андрєєва**

<https://orcid.org/0000-0002-6357-3063>

ВНЗ «Університет економіки та права
«КРОК», м. Київ, Україна
К.е.н., доцент, доцент кафедри
теоретичної та прикладної економіки

Анастасія **Борисівна** **Тарасенкова**

студентка I курсу спеціальності
«Фінанси, банківська справа та
страхування» Університету «КРОК»

***Анотація.** Тези присвячено підприємницькій та державотворчій діяльності українців діаспори в США та Канаді*

У конструюванні українського національного наративу, ретрансляції націєтворчого дискурсу особливе місце належить спільному інформаційно-комунікаційному простору, що об'єднує медійні рефлексії на діахронічному та синхронічному рівнях, включаючи діаспорний вимір. Ключовим фактором, що обумовлює суспільну консолідацію, була й залишається ідея нації, смислове поле якої має єдину інтерпретаційну матрицю, єдиний символічний, архетипний, оцінний простір у медіасфері.

Друга світова війна завдала жакливих збитків Україні та її народові. Кожен шостий українець загинув під час війни, і помітною втратою для України виявилася масова еміграція молоді та інтелігенції, яка розпочалася під впливом тих політичних та економічних умов, які склалися в країні наприкінці 40-х років XX ст. Після завершення війни на території окупаційних зон Німеччини, Австрії, Франції опинилося півтора мільйони українців. Як зазначає Г. Саранча, понад 90 відсотків усіх українських біженців окупаційна влада розмістила у таборах для переміщених осіб. «Українці зуміли створити єдину організацію, яка могла б виступити на захист їхніх інтересів. Такою організацією стало Центральне Представництво Українських Емігрантів в Німеччині (ЦПУЕН), що була створена 1 листопада 1945 року в Ашафенбурзі» [1, с. 7].

Нова хвиля емігрантів нараховувала велику кількість прихильників гетьманського руху, у той час, коли у США назріла необхідність переглянути його засади в умовах нової політичної ситуації, що склалася в середовищі

еміграції. «Ідеологи гетьманського руху через свої претензії на спадкоємну владу в Україні не знайшли широкої підтримки серед представників нової української еміграції. Ідеї націоналізму у середовищі еміграції були репрезентовані насамперед двома організаціями – Організацією державного відродження України (ОДВУ) та Організацією оборони чотирьох свобод (ООЧСУ). У період II Світової війни діяльність українських громадсько-політичних організацій націоналістичного спрямування була припинена за вказівкою уряду США. В 1946 р. діяльність ОДВУ було відновлено в зв'язку зі зміною курсу політики уряду США та завдяки численним спростуванням самими членами організації і її керівником О. Неприцьким-Грановським щодо звинувачень у причетності до співпраці з нацистським урядом Німеччини».

Близько 80% української діаспори – це греко-католики, що має важливий вплив як на розвиток, так і на структуру політичних груп, їх взаємне співвідношення і ставлення щодо ситуації в Україні. Слід підкреслити, що взаємини між вірними обох церков – УАПЦ та УГКЦ – були дружніми. Українську діаспору післявоєнного часу репрезентує активний еміграційний політикум [2].

Наратив післявоєнного еміграційного дискурсу українців – своєрідний метатекст, що акумулює і водночас інтерпретує націєтворчі дискусії української діаспори, які в контексті сучасних суспільних трансформацій, національного відродження на тлі політичної кризи постають важливим чинником консолідації українського суспільства.

Системний підхід до розгляду післявоєнної української еміграційної інформаційно-комунікаційної діяльності як простору комунікаційної консолідації української нації в діахронічному і синхронічному аспектах є дієвим механізмом відтворення смислового простору, аксіогенези світового українства й материкової України.

Після закінчення Другої світової війни, активізації національно-визвольного руху розпочалося формування та відновлення формацій українських національнодержавницьких сил в еміграції, проводилися дискусії в середовищі українських емігрантських організацій щодо боротьби за державну незалежність України. Як результат формувалася інформаційно-комунікаційний простір української еміграції, та було закладено фундамент створення УНРади як об'єднувального центру зарубіжних українців, що призвело до поновлення активної діяльності Державного центру УНР в екзилі.

Перед приходом до влади М. Горбачова прорадянська преса представляла його найнегативнішими конотаціями, прозиваючи всіх «бандерівцями» [3, с.

732]. До речі, ця номінація – прецедентний феномен доби, який до сьогодні створює плутанину понять серед багатьох, проте у процесі реабілітації імені Степана Бандери сприяв саме той факт, що КДБ і компартія перетворили його в символ. Тож, і на сьогодні, коли йде мова про так званий «бандерівський рух», маються на увазі всі без винятку групи і формації, які боролися за визволення України, зате на Заході «бандерівці» – це дефініція порівняно вузької української еміграційної політичної партії

Ці події свідчили про новий етап боротьби української діаспори за відродження Української держави. 24 серпня 1992 р., у першу річницю проголошення Акта про державну незалежність України, ДЦ УНР (Державний центр Української народної республіки) передав свої повноваження владі незалежної України й припинив своє існування. У квітні 1992 р. Конференція Середовища УГВР (Української головної визвольної ради) констатувала, що основні завдання політичних сил у діаспорі, а саме – допомога українському народу боротися за самостійність, перестали бути актуальними, і що ті сили повинні спрямувати свою працю на шляхи громадської і політичної активності. Конференція доручила Президії Середовища найближчим часом підготувати проект реорганізації і подальшої праці Середовища УГВР у двох форматах: у дотеперішній формі або формі об'єднання громадсько-політичного характеру.

Молодь післявоєнного періоду засвідчувала в еміграційному середовищі національну свідомість, національну ідентичність, що намагалася акумулювати шляхом створення молодіжних українських організацій таких, як Спілка української молоді (СУМ), Об'єднання демократичної української молоді (ОДУМ), Пласт, які пропагували ідеї християнства та націоналізму і були наслідуванням української молоді, що перебувала в таборах для переміщених осіб в окупованих зонах Європи у 1948–1950-х р.

Політична за своїм характером «третя хвиля» української еміграції, основною рисою якої була організація бурхливого громадсько-політичного, культурного життя поза межами своєї історичної батьківщини, посприяла розвитку української еміграційної преси та інших комунікаційних платформ як в Європі, так і у Сполучених Штатах Америки, що були виразниками поглядів певних громадсько-політичних організацій. Українська медіакommунікаційна система не тільки інформувала українськомовних читачів про проблеми та події в країні та світі, але й прагнула зберегти українську мову, свідомість, національні традиції та зберегти нерозривний зв'язок емігрантів із Батьківщиною.

Видавництво Івана Тиктора у Канаді з 1948 р. вдається до масштабного проекту – перевидання фундаментальних львівських праць – «Великої історії України», «Історії українського війська» та «Історії української культури», створення «Клубу приятелів української книжки», із маркою якого побачили світ кілька серійних видань протягом 1949–1952 рр. «Добра книжка» (Торонто, 1952 р.) – видавництво, фінансоване переважно українською католицькою громадою, протягом 1948–1949 рр. випускало кварталник «Життя і Слово», переклади та оригінальні твори релігійної та історичної тематики .

У рамках історіографічного дискурсу варто згадати і персоналії, які ідентифікують дослідницький діаспорний доробок. Так, наприклад, В. Дорошенко, «князь української бібліографії» (за висловом професора І. Борщака), увійшов в історію українського книгознавства як перший у середовищі української еміграції професійний бібліограф, книгознавець, літературознавець, джерелознавець, громадський і політичний діяч, він упродовж 35 років був бібліотекарем, а потім директором бібліотеки НТШ.

Діаспорна історіографія повертає також ім'я М. Чубатого – організатора і першого голови НТШ у США (1947–1952 рр.), одного із засновників Українського історичного товариства (УІТ) за кордоном, Українського конгресового комітету Америки (УККА) та редактора журналу «The Ukrainian Quarterly» (1944–1957 рр.), якого у радянській історіографії (А. Кольчук, В. Шушарін) позиціонували як «буржуазного націоналіста», «націоналістичного фальсифікатора», «буржуазно-націоналістичного українознавця», «буржуазно-націоналістичного псевдо-вченого» [4].

Українська діаспора була і залишається голосом поневоленої України протягом цілого століття. Варто відзначити тезу М. Роздольської про те, що «підтримуючи дисидентів, вона наближала час падіння залізної завіси; на початку 70-х вона домоглася звільнення із сибірської каторги Патріарха Йосипа Сліпого. Саме тоді було покладено початок відродженню знищеної Сталіним УГКЦ» [5]. Отже, такі українські інституції в умовах еміграції – це той сутєсний компонент, дискурсивна формація, завдяки якій продукується і вноситься у читацьке середовище національний наратив, проекція національного розвитку та моделі національної самототожності.

Ключові слова

підприємницька діяльність, українська діаспора, державотворча діяльність.

Список літератури

1. Саранча Г. Соціально-політична та культурна адаптація третьої хвилі української еміграції у Сполучених Штатах Америки (40–70 роки XX століття) : автореф. дис. канд. іст. наук : 07.00.02 / Г. Саранча Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – 16 с.
2. Дзюба Т. Спрага народу і спрага Вітчизни. Публіцистика другої половини XIX – першої третини XX ст.: модель національної ідентичності : монографія / Т. Дзюба. – Чернігів : Видавець Лозовий В. М., 2012. – 368 с
3. Етнонаціональний розвиток України. Терміни, визначення, персоналії / відп. редактори Ю. Римаренко, І. Курас. – Київ, 1993. – 800 с./
4. Горєлов Д. Інституційна інтеграція української діаспори в громадянське суспільство у державах поселення / Д. Горєлов // Стратегічні пріоритети. – 2009. – № 3 (12). – С. 50–58.
5. Роздольська М. Українська діаспора – невід’ємна складова нації / М. Роздольська // Українська правда. – URL: <http://www.pravda.com.ua/columns/2011/06/8/6279718/>.